
VITA

HOZZÁSZÓLÁS

Kedves Árpád!

Dörgedelmes kritikádat olvasva a *Híd* júniusi számában, azon tűnődtem el leginkább, hogy a szakmai nézeteltéréseken túlmenően mi váltotta ki belőled azt a fenemód harcias hangnemet, amellyel számon kéred, közös ügyünk — a pszichológusi hivatás hitelének — cserbenhagyását. Tényleg ekkora veszélyt jelentene Hódi eddigi — elvárásaidnak nem egészen megfelelő — munkássága a pszichológia tudományára, hogy „etikai” és „humanisztikus pszichológiának” és ezzel egyben „egyszerűen más”-nak minősítve, mint kutatót is száműzd miatta?

Én magam nem így látom, és ezért nem érzem ennek az általad nehézményezett, hozzám viszont közel álló „esztétizáló stílusnak” és „közvetlen hangvételnek” a veszélyét, de elismerem, hogy ha ilyen valóban léteznek és ezt képtelen lennék fölismerni, akkor a szakma becsületének védelmében riadóztató szigorú intelmeidből nekem is kijár. Ahhoz, hogy meggyőzhesselek a bírált könyv ártalmatlanságáról, legalábbis boszorkánypereskedő szimpatizánsnak kellene tekintenem magamat, de mivel az inkvizíció korabeli szerepek közül egyik sem igazán kedvemre való, nem is vállalom a kontárságot. Ehelyett próbálkozok egy hozzászólással, a könyv kapcsán kialakult polemizálás elősegítésének szándékával.

Kollégák társaságában már említettem, de leírni még nem volt alkalmam azt a képzettársításomat, amely Hódi első, pályakezdő kötetéhez kapcsolódik. A *Lételemény és valóság* utószavában megfogalmazott sajátos „ars-psychologica” így szól: „...Az élmény — az ember számára — a lét evidenciája. Ez volna a szerzői alapállás lényegének axiomatikus súrítése. Más oldalról körüljárva a kérdést: a szerző mind jelen kezdeti, mind remélhető *későbbi* vizsgálódásaival annak *elméleti* tisztázásához (kiemelések tőlem) szeretne hozzájárulni, hogy társadalmi emberi viszonyainak sajátosságai hogyan és miként nyilvánulnak meg személyi életünk szubjektív élményreflexióiban.” És most figyelj meg Juhász Ferenc költői hitvallását *Vázlat a mindenségről* c. kötetéből: „... Mi is lenne más a költő sorsa, mint válaszolni a lét kérdéseire, az emberszív gyötrelmeire és örömeire, a kor, amelyben él, fájdalmaira és kérdő tekintetére. Felelni a létre és rászólni az elmúlásra. Szólni az emberhez szövevényes vagy egyszerű szóval, hogy ne maradjon annyira egyedül.”

Bármennyire is elmarasztalható lehet egy pályakezdő pszichológus és az ötvenedik életévét betöltött elismert költő párhuzamba állítása, én mégis ezekben az írásokban találkoztam először úgy megfogalmazott életmű-programmal, hogy — a műfaji sajátosságok és korlátok ellenére — szerintem fölcserélhető lenne a pszichológus és a költő életcélja Hódi Sándor és Juhász Ferenc esetében. Fölcserélhető és ugyanúgy vállalható is, ha *nem csak* a jobb-rosszabb, ill. korszerű-korszerűtlen értékszempon-
tok alapján ítélem meg, hogy a pszichológus megfelel-e elvárásaimnak vagy sem. Épp ezért állítom, hogy az „egyszerűen más” kifejezés használata a *szakirodalom* alapos és empirikus beállítottságú elemzésében — mint amilyen a Te „szakkritikusi méltatásod” is — hivatkozónan felületes. Természeténél fogva egyszerűen más lehet a költő világa — ami még önmagában nem zárja ki azt, hogy a pszichológia céljaival is összeegyez-
tethető legyen —, de ugyanazon a szakterületen belül ilyen jelzős szerkezet nemcsak megkülönböztetést jelöl, hanem diszkvalifikálást is. „A mester maradjon a kaptafánál” igazát vallva, felvetődik a kérdés, hogy a jelen esetben ez a pszichológusokra úgy vonatkozik, hogy csak kísérleti módszerrel juthatnak eredményhez, vagy elméletivel is? Szóba jöhet továbbá, hogy a „jobb vagy rosszabb” helyett mennyivel célszerűbb arról vitatkozni, hogy vajon csak tudományos kérdés-e a pszichológia ho-
vatartozásának problémája vagy sem. Még egy (költői) kérdés: Kinek vagy kiknek az elismerésétől függhet Hódi Sándor pszichológus szakte-
kintélye akkor, amikor könyvének elbírálásához nem támaszkodhatunk szerényebb viszonyítási alapra, mint az amerikai gyakorlatból átvett osztályzási rendszerre? Meggyőződésem, hogy az „egyszerűen más”-sal nem lehet elintézni — csak megkerülni — azt a kulcskérdést, hogy mennyire tisztázott az elmélet és gyakorlat viszonya a pszichológiában *itt és most*. (Akár az általad említett „nemzetiségi közeget” véve kiindulási alapul, akár a zágrábi pszichológiai intézmények bármelyikét.) Min-
den más szempont csak pszichologizáláshoz vezethet, ami lehet ugyan kemény bírálólat vagy épp „holmi üres, egykönnyen lelkesedő kézszorongatás”, de lényegüket tekintve nem sokban különböznek. Ugyanúgy nevezhető a szerző „messianisztikusnak”, mint perlekedőnek, de ez a tár-
sadművi gyakorlat szempontjából nem jelent többet annál, mint hogy az A. P. A. bevált osztályzási rendszerét választom-e szakmai identitásnak meghatározásához, vagy mondjuk bármely saját szabványt. Ettől még a szemléletbeli különbség az „aktív kutató pszichológus” és a „humanisztikus felekezetű” között nem fog megváltozni, pedig végső soron csak a kettő együttesen alkalmazva lehet hatékony. Erre a szemléletbeli közele-
désre látok én lehetőséget abban, hogy interdiszciplináris területen kell a pszichológiának kezdeményező szerepet vállalnia. Ez egyrészt annak kockázatával jár, hogy a szigorúan tudományos objektivitásról le kell mondania és inkább az életre szabott (akár egyéni, akár „tömeges”, tár-
sadművi) szempontok előtérbe helyezésével kell választ találnia ember-

központú kérdésekre. Ezért nem idegen tőlem egy Hódi-féle ilyen irányú következetesség és szintetizációs törekvés, amely ugyan elmossa az egzaktnak hitt tudomány képzelt határait, de nem tagadja a bevált kutatási módszerek létjogosultságát.

Már levélírásközben kaptam kézhez a *Magyar Pszichológiai Szemle* legújabb számát, amelyben Pléh Csaba kollégánk az interdiszciplináris kapcsolatokról közölt írásában így foglalja össze a pszichológusok szakmai „azonosságának” kérdéséről — épp idevágó — nézetét:

„... Az egység mindig a sokféleségen keresztül keresendő, s a történelem ennek pontosabban a »szétfelé« húzó, egymást kizárni tűnő tendenciáknak a túrésére, együttélésére tanít; (...) mi viszont túlzottan pszichológia centrikusak vagyunk, túl egypályás életutakat várunk s készítenk elő, s túl korai világos azonosulást kívánunk v. feltételezünk egy olyan pálya értékrendjével, melynek ha van definíciós jegye, az éppen az azonosságok keverése.”

Minden további hivatkozás helyett ezzel búcsúzom, és továbbra is barátsággal üdvözöl:

VAJDA János